

Ulusal Musikinin Öncü Cemiyeti: Ses ve Tel Birliği (1940-1972)

Nurettin Özdemir*
ORCID:0000-0003-2255-1930

Öz

Cumhuriyetin ilanından sonra her sahada büyük inkılaplar başarmış olan Türkiye, son yıllarda içinde özlü bir müzik inkılabına da başlamıştır. Bu durumun şekillenmesinde ülkemizde yetişmiş sanatkârlara büyük bir vazife düşmüştür. Milli musiki oluşturulmaya çalışılırken izlenecek yollar belirli programlar dâhilinde oluşturulmuş ve uygulanmaya konulmuştur. Bu programlardan biri de oluşan batı musikisini halka anlatmak ve sevdirmektir. Yapılacak işlerden en önemlisi halka doğrudan ulaşma yani sıkça konserlerin verilmesidir. Bu nedenle musiki inkılabı için hem sahne musikisi hem de doğrudan doğruya konsere ayrılan kısmı bir arada işlemek lazımdır. Garp musikisinin tanınmış şarkıların ve halk türkülerini öz musikimize naklettirecek konserler vermek ve bu suretle halka hem yeni yolda bir musiki terbiyesi vermek hem de öz dilin güzel kelimelerini yaymak mümkün olacaktır. 1940 senesinde ömrünü Türk musikisinin gelişimi için harcayan sanatkârlar tarafından kurulan Ses ve Tel Birliği Cemiyeti oluşturulan inkılap müziği ülküsü doğrultusunda çokça hizmet vermiştir. Gerek halkevi salonlarında canlı yapılan konserler gerekse radyo yayını ile yurdun dört bir yanına ulaştırılan konserlerle bu amaca hizmet edilmiştir. Yine Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından milli musikinin gelişimi için konferanslar verilip neşriyatlar da çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Musiki, Müzik Tarihi, Ses ve Tel Birliği Cemiyeti, Halkevleri

Gönderme Tarihi: 01/06/2022

Kabul Tarihi:30/06/2022

* Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü, Elazığ-Türkiye, nurettin.ozdemir@firat.edu.tr

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

ÖZDEMİR, N., "Ulusal Musikinin Öncü Cemiyeti: Ses ve Tel Birliği (1940-1972)", *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 9, S. 2, 2022, s.389-423.

Pioneer Society of National Music: Sound and Wire Union(1940-1972)

Nurettin Ozdemir*
ORCID:0000-0003-2255-1930

Abstract

Turkey, which has made great revolutions in every field after the proclamation of the Republic, has also entered a concise music revolution in recent years. In shaping this situation, a great responsibility fell on the artists trained in our country. While trying to create national music, the ways to be followed were created and put into practice within certain programs. One of these programs is to explain the national music to the public and popularize it. Various ways have been followed for this. The most important of these ways is to reach the public directly, that is, to give frequent concerts. For this reason, for the music revolution, it is necessary to work together stage music and the part directly reserved for the concert. It will be possible to give concerts that will transfer the well-known songs of Western music and folk songs into our language, so in this way, it will be possible to give society musical education in a new way and to spread the beautiful words of the native language. The Sound and String Association, founded in 1940 by the masters who spent their lives on the evolution of Turkish music, provided many services in line with this ideal. This purpose has been served with live concerts in the halls of the community center and concerts delivered to all corners of the country by radio broadcast. Again, conferences were given by the Sound and Wire Union Society for the evolution of national music, and publications were issued.

Keywords:National Music, Music History, Sound and String Union Society, Community Centers

Received Date: 01/06/2022

Accepted Date: 30/06/2022

* Ph.D. Student, Fırat University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Elazığ-Turkey, nurettin.ozdemir@firat.edu.tr

You can refer to this article as follows:

ÖZDEMİR, N., ‘‘Ulusal Musikinin Öncü Cemiyeti: Ses ve Tel Birliği (1940-1972)’’, *Academic Journal of History and Idea*, Vol. 9, Issue 2, 2022, p.389-423.

Истоки общества национальной музыки: Ассоциация Единства Звука и Голоса (1940-1972)

Нуреттин Оздемир*
ORCID: 0000-0003-2255-1930

Резюме

После провозглашения Турецкой республики, было достигнуто успехи во всех областях, в том числе в последние годы были ознаменованы революционным переворотом в национальной музыке. В развитии этого вида искусства огромная ответственность легла на плечи отечественных деятелей культуры. Пытаясь создать национальную музыку, были созданы и реализованы пути, по которым нужно идти в рамках определенных программ. Одна из этих программ состоит в том, чтобы объяснять и продвигать западную музыку среди публики. Самое главное — выйти в массы напрямую, то есть часто давать концерты. По этой причине для музыкальной революции необходимо работать вместе и над сценической музыкой, и над непосредственно концертной частью. Необходимо давать концерты, в которых популярные европейские мелодии и народные песни будут перенесены на нашу собственную музыку, и таким образом по-новому давать людям музыкальное образование, распространять музыкальную культуру, красноречивость родного языка. В 1940 году созданная деятелями искусства Ассоциация Единства Звука и Голоса, посвятили всю свою жизнь развитию турецкой музыки, которая послужила толчком реформаторской музыки. Этой цели служили концерты, транслируемые в прямом эфире, в залах дома общины, а также концерты, передаваемые посредством радио во всех уголках страны. Новый Звук и Объединенная Ассоциация Голоса для развития национальной музыки проводила конференции, а также делала публикации.

Ключевые слова: национальная музыка, история музыки, Общество профсоюзов Звука и Голоса, общественные центры

Получено: 01/06/2022

Принято: 30/06/2022

**Кандидат наук. Студент, Университет Фират, факультет гуманитарных и социальных наук, факультет истории, Элазиг-Турция, nurettin.ozdemir@firat.edu.tr*

Ссылка на статью:

ÖZDEMİR, N., "Ulusal Musikinin Öncü Cemiyeti: Ses ve Tel Birliği (1940-1972)", *академическая история и мысль*, Т.9, NO.2, 2022, С.389-423.

Giriş

Modern musikinın şekillenmesi cumhuriyetin ilk dönemlerinde hızlı bir ivme kazanmıştır. Özellikle “milli musiki” anlayışını halka indirgemek bu dönem içinde devletin ve devlet adamlarının temel politikalarından biri olmuştur. İşin temeline incek olursak öncelikli olarak “Milli Musikiyi” anlamamız lazım. Denizli mebusu Necip Ali Bey 23.02.1934 tarihinde halkevlerinin yıl dönümü kutlamalarındaki bir konuşmasında; “...Öz nağmelerimiz garp tekniğiyle yoğurularak ruhu Türk olan bir musikiye (Milli Musikiye) sahip olacağız.¹” Demiştir. Yine Vahit Lütfü tarafından Vakit Gazetesinde kaleme alınan bir makalede;

“Evvvela hepimizi aç çok biliyoruz ki Türk musikisi demek lazım gelen oturaklı ve esaslı bir milli musikimiz yoktur. Bunu münevverlerimiz, âlimlerimiz her gün söyleyip duruyorlar. Milli inkılabımıza yakışan bir şekilde musiki hareketlerimizi idare etmek kabiliyetini hala gösterememiş bulunuyoruz. Birçok zümreler ve teşekküllerimiz musiki tesisat ve teşhizatını başka başka anlıyorlar ve hiç biri milli mefkûre ve ülkeye doğru istikamet tutturamıyorlar. Çalışmak istiyorlar, fakat çalışmasını bilmiyorlar. Bu karışıklıktan bizi kurtaracak biricik kuvvet, şuurlu ve münevver gençliği başlarındaki idealist ve sanata tamamıyla vakıf üstatlarla beraber vaki olacak hamleleri olacaktır.” Denilmiştir.

Osmanlı son dönemi başlayan yeni musiki anlayışı erken cumhuriyet döneminde de alevlenerek devam etmiştir. Bu dönem Türk müzik dünyasını en çok meşgul eden şey Alaturka-Alafranga musiki tartışmalarıdır. Toplumun bir kısmı alaturka musikinın devamını bir kısmı ise alafranga musikinın benimsenmesini istemiştir. Devlet politikaları da musikinın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Batılı tarzda müzik devlet tarafından desteklenmiş, alaturka musiki müesseseleri teker teker feshedilmeye başlanmıştır. Bu durum ülke genelinde alaturka musikiye olan bağlılığı da azaltmıştır.³ Milli musiki şuuru da bu dönem içinde kendisine yol bulmuştur.

İlk olarak milli musikinın şekillendirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığında alanında uzman kişilerden alınan görüş ve öneriler doğrultusunda 25 Haziran 1934 tarihinde 2541 sayılı

¹ Nuri Çelik, “Türkiye’nin Musiki Merkezi- Yeni Türk Musikisi Nasıl Doğacak?”, *Vakit Gazetesi*, 19 Nisan 1934, s. 7.

² Vahit Lütfü, “Musiki Teşekküllerimiz ve Hareketlerimiz”, *Vakit Gazetesi*, 28 Eylül 1934, s. 12.

³ Şenol Durgun, “Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik”, Binyıl Yayınevi Ankara, 2015, s. 92.

Milli Musiki ve Temsil Akademisi Kuruluş yasası çıkarılmıştır.⁴ 2743 sayılı resmi gazete şu ifadelerle yer verilmiştir:⁵

Sayı:2743

Milli Musiki ve Temsil Akademisinin Teşkilat Kanunu

Kanun No: 2541

Kabul Tarihi: 25-06-1934

Madde 1- Maarif Vekâletine bağlı olmak üzere Ankara'da bir " Milli Musiki ve Temsil Akademisi" kurulmuştur. Akademinin gayeleri:

- a- Memlekette ilmi esaslar dâhilinde milli musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak;*
- b- Sahne temsiline her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek;*
- c- Musiki muallimi yetiştirmek*

Madde 2- Milli musiki ve temsil akademisi aşağıda sayılan üç müesseseden ibarettir.

- 1- Musiki Muallim Mektebi,*
- 2- Riyaseti Cumhur Filarmonik Orkestrası,*
- 3- Temsil Şubesi.*

Çıkarılan bu kanunun çerçevesinde milli musikinın şekillenmesinde izlenecek yolların belirlenmesi amacıyla Ankara'da 1934 tarihinde bir kongre düzenlenmiştir. Bu konu hakkında konservatuar müdürü Yusuf Ziya dönemin gazetelerine verdiği bir röportajda şunlara değinmiştir;

"...Yalnız ortada anlaşılmayan bir şey var. O bu yeniliğin cereyan ve şeklinden doğan tefsirlerdir. Bu yeni ve yerinde hareket yani musikinın ilimleşmesi, fenleşmesi kimseyi mutazzır etmez. Türk zevki ve zekâsı daha esaslı, tekâmül etmiş aletlerle bu sahada semereli ve faydalı olacaktır. Esasen bir musiki vardır. Bunun ilminde, fenninde millet yoktur. Çünkü ilim, fen milli değildir. Alaturka musiki sanatkârlarına gelince bu hareket onlara da kendi istidatlarına göre inkişaf ve terakki vadeden bir harekettir. Terakkiye, inkişafa kabiliyeti olmayan alet ve usullerle çalışmaktansa bu mütekâmil aletlerle ve ilim, fenle çalışmak her halde daha semereli olacaktır. Şimdiye kadar böyle bir yola girilmemesi onların da zevkinin

⁴ Ali Uçan, "Aramızdan Ayrılışının Kırkıncı Yılında Eduard Zuckmayer ve Cumhuriyet Müzik Eğitimi", Müzik Eğitimi Yayınları, Ankara Aralık 2012, s. 36.

⁵ Resmi Gazete, 4 Temmuz 1934, S. 2743, s. 6, 7, 8.

zekâsının, istidadının inkişafına mani olmuştur. Milli eserler meydana getirmek, milli hisleri ifade etmek için halk türkülerinden istifade edilir. Sanatkârın bunlardan nasıl istifade edeceğini tayin ve tahdit etmek doğru olamaz. Elverir ki sanatkâr eserinde toprağının kokusunu milletinin hissini yaşatabilsin. Her tarafta anlayışlı faaliyetler başlamıştır. Bize her gün Anadolu türkülerinden doğma eserler veriliyor. Avrupa'dan da ağız sazları için 3 kişi getiriyoruz. Bunlar orkestraya iştirak edecekleri gibi radyo da bunlardan istifade edecektir.⁶” Bu röportajdan da anlaşıldığı üzere yapılacak işlerin nasıl bir temel üzerine oturtulacağı az çok belli olmuştur.

İlk olarak yurtdışında alanında uzman kişilerle irtibata geçilmiştir. Getirilen bu kişilerin hazırladığı raporlara çerçevesinde milli musikinin şekillendirilmesine başlanmıştır. Bu müzik mütehassıslarından biri de Prof. Paul Hindemith'dir. Hindemith raporlarına göre; organize edilecek olan bu müesseseler ile memleketimizde ilk milli müzik temelleri atılmıştır. Gerek konservatuar gerekse temsil ve opera şubesinin heyetleri Avrupa'da tahsil görmüş sanatkârlarımız ile Cumhurbaşkanlığı Filarmonik Orkestrası saz grupları için Avrupa'dan angaje edilen yabancı mütehassıslardan oluşturulması planlanmıştır. Nihayet 5 sene içinde milli müzik ve sahne için kabiliyetli artist ve sanatkârların yetiştirilmesi hedeflenmiştir.⁷

Yapılan tüm bu çalışmalar sonucunda temeli atılan milli musikinin yükselmesi, anlaşılması ve halka anlatılması aşamasına geçilmiştir. Bunun için dönemin kurum kuruluş ve süreli yayınlarında milli musikinin anlaşılması için çalışmalar ve yayınlar yapılmıştır. Bu çalışmaların merkezini halkevleri oluşturmaktaydı. Atatürk Türkiye'sinin inşası için 1932 yılında kurulan ve memleketin her yerine yayılan halkevleri bu ülküyle kapatılana kadar hizmet etmiştir. Dokuz şubeden oluşan halkevlerinin nasıl faaliyet göstereceği 121 maddeden oluşan detaylı bir talimatname ile anlatılmıştır⁸. Halkevleri çatısı altında faaliyet gösteren dokuz şubeden biride güzel sanatlar (ar) şubesidir. “Milli musiki” çatısı adı altında yapılan musiki inkılabının halka götürülmesi, benimsetilmesi ve hayatın bir parçası haline dönüştürülmesi bu dönem içinde en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Halkevleri programının güzel sanatlara ait kısmında bilhassa musiki siyasetinin tespit edilirken garp tekniği ile yoğrulmuş bir milli

⁶ Zaman Gazetesi, 25 Teşrinisani 1934, s. 3.

⁷ Ulus Gazetesi, 29 Birinciteşrin 1936, s. 22.

⁸ Kenan Olgun, “Türkiye’de Halkevleri Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci Yılında Halkevleri”, İKSAD Publishing House, Ankara 2019, s. 112.

musikinin hayatımıza karışmasını esas tutmuştur. Halkevlerinin yıldönümleri kutlamasında musiki bahsinde söylenen nutuklar da bu direktifleri bize vermektedir.⁹

Fakat halkevlerinin yanı sıra bu ülkünün halka aktarılmasında zamanla özel cemiyetler de kurulmuş ve zaman zaman faaliyet göstermişlerdir. İşte Ahmet Adnan Saygun'un başını çektiği ve bu makalede de değineceğimiz "Ses ve Tel Birliği" cemiyeti bu ülkü uğruna hizmet etmiş, Türk musiki tarihinde önemli bir yere sahip olmuş bir oluşumdur.

1-Ses ve Tel Birliği Musiki Cemiyeti

1940 yılında "Ses ve Tel Birliği" adı altında bir oluşum meydana gelmiştir. Bu oluşumun ana gayesi Ulusal musikin yayılmasında oraya çıkan olumsuzlukların giderilmesi ve sanatkarlar arasında birlik ve beraberliğin sağlanmasıdır.

2-Ses ve Tel Birliği Ana Nizamnamesi:¹⁰

Madde - 1: Cemiyetin adı "Ses ve Tel Birliği"dir. Merkezi Ankara'dadır. Başka yerde şubesi yoktur.

Madde - 2: Birliğin gayeleri:

- a- Musiki kültürünün gelişimine katkı sağlamak
- b- Bu gaye için çalışan musikişinasların aralarında karşılıklı yardımlar alarak, imkânlar dâhilinde musiki çalışanlarına maddi ve manevi yardımlarda bulunmak.

Madde - 3: Müessis Üye:

- Reis: Ahmed Adnan Saygun¹¹ – C.H.P. Halkevleri müfettişi.

⁹ M.H. "Koro Heyetleri Teşkil Etmemiz Lazım!", *Vakit Gazetesi*, 12 Nisan 1934, no: 5839, s. 7

¹⁰ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 5-6-7.

¹¹ Ahmet Adnan Saygun, 1907 yılında İzmir'de doğmuştur. En önemli Türk bestecilerinden biridir. Müzik hayatına, almış olduğu piyano ve armoni dersleri ile başlamıştır. 1925 ve 1926 yıllarında ilkokul ve lise müzik öğretmenliği yapmıştır. Açılan sınavlarla devlet adına öğrenim görmeleri ve uzman olarak yetiştirilmeleri amacıyla yurt dışına öğrenci olarak gönderilmiştir. Saygun, 1928'de devlet bursu ile gittiği Paris'te ünlü müzik okulu Schola Cantorum'da Vincent d'Indy, Eugene Borrel, Bbouberrbielle, Amedee Gastoue gibi öğretmenlerden ders almıştır. 1931 yılında Türkiye'ye döndüğünde Ankara Musiki Muallim Mektebi'nde öğretmen olarak göreve başlamıştır. 1939 yılında halkevleri müfettişliğine atanmıştır. 1940'da kuruluşunda yer aldığı bir dernek kapsamında konserler vermiş, kitaplar yazmıştır. 1946 yılında Halkevleri müşavir ve müfettişliğini sürdürürken aynı zamanda Ankara Devlet Konservatuvarında kompozisyon öğretmenliği yapmıştır. 1972-78 yıllarında TRT'de Yönetim Kurulu üyesi olmuştur. 1973'te İstanbul Devlet Konservatuvarı'nda (Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı) etnomüzikoloji öğretmenliği yapmış, Uluslararası Halk Müziği Konseyi'nde yönetim kurulu üyesi olarak yer almıştır. 1971 yılında ilk Devlet Sanatçısı unvanını, 1985'te "sanatçı profesör" unvanını almıştır. 1981 yılında kendisine "Atatürk Sanat Armağanı" verilmiştir. 6 Ocak 1991 tarihinde hayatını kaybetmiştir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: Dilek Yiğit Yüksel; "Ahmet Adnan Saygun", *Atatürk Ansiklopedisi*, Yayın No: 487.(<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-adnan-saygun-1907-1991/?pdf=3889>) (05.03.2022).

- Üye: Yahya Kemal Beyatlı¹² – C.H.P. Tekirdağ mebusu.
- Üye: Sabahattin Eyuboğlu¹³– Maarif Vekilliği umumi müfettişi.

Madde - 4: Cemiyete girmek isteyen kimse, birlik üyesinden iki kişi tarafından cemiyet idare heyetine taktim edilir. Müracaat edildikten sonraki ilk toplantıda kısa bir tetkikten sonra kaydı yapılır. Faal üyeyi seçme hakkı idare heyetine aittir. Ancak koro, orkestra veya oda musikisi gibi icra sahalarında çalışacak olan faal üyeyi seçme veya seçmeme hakkı sanat şefine aittir.

Madde - 5: Cemiyetten ayrılmak isteyen üye istifa edebilir. Bundan başka yazılı kurallara uymayan üye, idare heyetinin talebi ve umumi heyetin kararı ile üyelikten çıkarılabilir.

Madde - 6: Cemiyetin çeşitli kolları idare heyetinin kararı ile faaliyete geçer.

Madde - 7: Umumi heyet faal üyelerin toplanmasıyla oluşur. Karar sayısı faal üyenin yarısının bir fazlası ile alınır. Umum heyetin toplantı yılda bir defa olmak üzere İkinciteşrin (Kasım) ayı içinde yapılır. Bunun yanından aktif üyelerin üçte birinin çağrısıyla toplantı yapılabilir.

Madde - 8: Umumi heyetin sorumlu olduğu bazı vazifeler vardır. Bunlar:

- Bir yıl içinde yapılmış olan işleri kontrol etmek.

¹² Yahya Kemal Beyatlı, 2 Aralık 1884'te o zaman Osmanlı toprakları içinde bulunan Üsküp'te doğmuştur. Bir müddet burada belediye reisliği de yapan adliye memuru Nişli İbrâhim Nâci Bey ile Leskofçalı İsmâil Paşazâde Dilâver Bey'in kızı Nakıye Hanım'ın oğlu olup asıl adı Ahmed Âgâh'tır. Yahya Kemal ilk tahsiline Üsküp'teki Yeni Mektep'te başlamış(1889), bir müddet sonra oldukça modern bir eğitim veren Mekteb-i Edeb'e girmiştir. (1892). Üsküp İdâdisi'nde başladığı orta öğrenimine (1895) ailece Selânik'e taşındıklarından Selânik İdâdisi'nde devam etmiştir. (1897). Dârüşşafaka Mektebi'nde (1913), Medresetü'l-Vâizin'de (1914), Heybeliada Bahriye Mektebi'nde (1916), Dârülfünun Edebiyat Şubesi'nde (1916-1919) tarih, medeniyet tarihi, Garp edebiyatı ve Türk edebiyatı dersleri vermiştir. Lozan barış müzakerelerine müşavir delege olarak katılmıştır(1922). Yurda dönüşünde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne II. dönem Urfa mebusu olarak girmiştir (1923-1927). Bu arada Türkiye Suriye sınır tespit komisyonunda önemli çalışmalar yapmış (1925), Varşova (1926), Madrid (1929) ve Lizbon'da (1931) orta elçi sıfatıyla çalışmıştır. 1933'te memlekete dönmüş ve Yozgat mebusu olarak yeniden Büyük Millet Meclisi'ne girmiştir. (1933), Tekirdağ (1935) ve İstanbul (1942) mebusluğu yapmıştır. Yeni kurulmuş olan Pakistan Devleti nezdinde ilk büyükelçimiz olmuştur (1947). 1 Kasım 1958'de İstanbul'da vefat etmiştir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: M. Orhan Okay; "Beyatlı Yahya Kemal", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul, 1992, s. 35-39.

¹³ Sabahattin Eyuboğlu, 1909 yılında Akçaabat- Trabzon'da dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Kütahya'da, ortaöğrenimini Trabzon'da tamamlamış, yükseköğrenimini Atatürk'ün talimatıyla Avrupa'ya eğitime gönderilecek gençler arasında sınava girerek, Dijon, Lyon ve Paris üniversitelerinde, filoloji, edebiyat ve estetik alanlarında yapmıştır. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünde doçent olarak akademik kariyerine başlamıştır. Eyuboğlu 1930'lardan itibaren yazmaya başlamış, Hâkimiyet-i Milliye ve Tan gibi gazetelerde, Kültür Haftası, İnsan, Varlık gibi dergilerde yazıları yayımlanmıştır. Orhan Veli Kanık, Nurullah Ataç, Melih Cevdet Anday ile birlikte Tercüme dergisini çıkardı. Kendi denemeleri ve ünlü Montaigne ve Ömer Hayyam çevirilerinin yanı sıra Vedat Günyol ile birlikte Jean-Paul Sartre ve daha birçok ünlü yazardan çeviriler yapmıştır. 13 Ocak 1973 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: Ümüt Akagündüz, Seval Akagündüz Yinilmez, "Çok Yönlü Bir Fikir Adamının Geçmişe Bakışı: Sabahattin Eyuboğlu ve Tarih", *Folklor-Edebiyat*, C. 17, no. 68, 2011/4, s. 187-206.

- Hesapları kontrol etmek.
- İdare heyetini kontrol etmek.
- Cemiyetin sonradan yapacağı faaliyetleri planlayıp faaliyete geçirmek.

Madde - 9: Ses ve Tel Birliğinin idare heyeti bir reis ile altı üyeden oluşmaktadır. Reisin ve en az üç üyenin musikişinas olması gerekmektedir.

Madde - 10: İdari ve umumi heyetler her yıl İkinciteşrin (Kasım) ayında yapılan toplantıda seçilir. İdare heyetinin seçimlerinden sonra, idari heyet tarafından bir başkan seçilir.

Madde - 11: Birliğin idare yetkisi idare heyetine aittir. İdare heyetinin görevleri arasında şunlar vardır:

- Birliğe ait her türlü para ve eşyanın alınması, idare edilmesi ve birliğin gayelerini yerine getirecek her türlü faaliyetin yapılması idare heyetinin görevidir.
- İdare heyeti, Ses ve Tel Birliğinin sanat çalışmalarını takip eder ve daima belirlenen yolda ilerlemesini sağlar. Bunun için de bir sanat şefi seçilir ve bu iş için görevlendirilir.
- İdare heyeti, Birliğin ilmi çalışmalarının denetlenmesi için kendi üyelerinden veya dışarıdan bir heyet teşkil ederek yapılan işlerinin kontrolünü sağlar.

Madde - 12: Her yıl İkinciteşrin (Kasım) ayındaki umumi heyetin toplantısında seçilecek üç üye, idare heyetinin çalışmalarını ve hesaplarını inceleyerek umumi heyete bir rapor hazırlar.

Madde - 13: Birliğin üç türlü üyesi vardır. Bunlar faal, fahri ve hami üyelerdir. Bunların görevleri ve yıllık aidatları şu şekildedir:

- Faal üye: İdare heyetini oluşturan üye ile cemiyet için fahri bir hizmeti alan kimsedir. Bu üye grubundan yıllık olarak en az beş lira aidat alınır.
- Fahri üye: Fiilen görev almayan ama birliğin gayeleri için çalışan kimsedir. Bu grubun yıllık aidat ücreti on liradır. Bunlara ek olarak cemiyetin düzenlediği tüm etkinliklere ücretsiz olarak katılabilirler.
- Hami üye: Birliğe değerli hizmetleri ve yardımları olan kimselerdir. Bu üyeler senelik olarak en az yirmi beş lira aidat öderler. Hami üyeler, fahri üyelere verilen haklardan da yararlanabilir.
- İdare heyeti tarafından, cemiyete bir fahri reis ile bir hami reis bulmaya çalışır.

Madde - 14: Ana nizamnameyi düzenlemek için üyelerin en az dörtte üçünün oyu lazımdır.

Madde - 15: Birliğe kayıtlı faal üyelerin sayısı sekiz kişinin altına düşerse Birlik kendiliğinden düşer. (Yürürlükten kalkar) ayrıca kayıtlı üyelerin beşte dördünün oyu ile cemiyetin faaliyetlerine son verilebilir.

Madde - 16: Herhangi bir nedenle feshedilen birliğin elinde bulunan tüm taşınmazlar, eşyalar, para ve evraklar Hükümetin uygun gördüğü bir kuruma gönderilir.

1940 yılında Ankara’da “Ses ve Tel Birliği” adıyla kurulmuş olan musiki cemiyetin temel ilkeleri ise şöyledir:¹⁴

Cemiyetin Gayesi:

a) Musiki kültürünün gelişimine katkı sağlamak

b) Bu gaye için çalışan musikişinasların aralarında karşılıklı yardımlar alarak, imkânlar dâhilinde musiki çalışanlarına maddi ve manevi yardımlarda bulunmak.

Bu gayeleri başarabilmek için çalışanlar iki grubu ayrılmıştır:

1. Konser gurubu

2. Neşriyat gurubu

Kurulacak olan cemiyet, konser çalışmalarının daha bir önem yüklenmesi planlanmıştır. Konser çalışmalarında Ankara’daki musiki oluşumunun ele almadıkları konular ile uğraşmak ve bu maksatla amacına uygun bir koro kurulmasına karar verilmiştir. Yine cemiyetçe çok sesli halk türkülerine geniş yer ayrılması planlanmıştır. Ayrıca cemiyet oda musikisi, şan konserleri ile resitaller vermeyi de planlanmıştır.

Musiki inkılabımız için çok önemli diğer bir mesele ise konserlerdir. Ses ve Tel Birliği bu bağlamda konser işlerine geniş yerler ayırmıştır.¹⁵ Çünkü musiki bir teknik ve organizasyon işidir. Teknik kavranmadıkça ruh alışılmaz. Nuri Çelik’in Vakit Gazetesinde yayımlanmış olan bir makalesinde bu konu hakkında şöyle ifadeler kullanmıştır; “*Şehirlerin konser faaliyetleri musiki kültürümüzle alakadardır. Musikimiz: inkılaba layık bir mükemmeliyete eriştirmek istediğimize göre, bu aziz gayenin tahakkuku için bütün şehirlerimiz aynı heyecanlı*

¹⁴ BCA, 490. 1. 0. 0./ 596. 60. 6., s. 3.

¹⁵ BCA, 490. 1. 0. 0./ 596. 60. 6., s. 3.

organizasyon endişesiyle çalışmalıdırlar. Musiki bir milletin maneviyat bağıdır. Kendimize has bir musiki kültürümüz olmazsa bu bağ zayıf kalır.¹⁶

Konserler bu tekniğin kulakla teması için son derece önemli araçlardır. Birlik ilk olarak Ankara’da on bir tane konser vermiştir. Bu bağlamda cemiyet bu çalışmaların masraflarını karşılamak üzere nizamnamenin on üçüncü maddesinde de gösterildiği gibi faal üyelerden yılda beş lira, yardımcı üyeden yılda on lira ve hami üyeden yılda en az yirmi beş lira almıştır. Ayrıca radyo programı veya hususi anlaşmalarla yapılan konserlerden elde edilen gelir, masraflar ve vergiler düşüldükten sonra kalan miktar cemiyete bırakılmıştır. Ancak toplanacak olan ücretlerin, garp musikisi eserleri, garp tekniği ile meydana getirilmiş halk musikisi çalışmaları ile uğraşmayı gaye edinmiş olan cemiyetin çalışmalarına yetmeyeceği için cemiyet yönetimi Cumhuriyet Halk Partisi yönetiminden kendilerine bütçe ayrılmasını da istemiştir.¹⁷ C.H.P. Genel Sekreterliği bu isteği karşılamak ve az da olsa yardımda bulunmak amacıyla Ses ve Tel Birliği tarafından organize edilen ve Ankara halkevi salonunda verilen temsil için iki yüz eli iki liralık bilet satın alınmıştır.¹⁸

Ses ve Tel Birliği 1959-1960 dönemi idare heyeti şu isimlerden oluşmaktaydı;¹⁹

- Ahmet Adnan Saygun (Başkan)
- Cenap And (Genel Sekreter)
- Kıymet Tesal (Muhasip)
- Mithat Fenmen
- Metin And

1959 -1960 senesi için fahri azalardan yirmi dört lira aidat toplanmıştır. Bu aidat ve konser yardımlarının İş Bankası (Yenişehir Şubesi) 642 DJ numaralı hesaba yatırılması istenmiştir. Ayrıca azaların tediye ile mükellef oldukları yardım miktarı ise şu şekilde belirlenmiştir;²⁰

- Bir kişi için 24 + 51 lira toplam 75 TL
- Aynı aileden iki kişi 24 + 76 lira toplam 100 TL
- Aynı aileden üç kişi 24 + 96 lira toplam 120 TL’dir.

¹⁶ N. Çelik, a.g.m., s. 7.

¹⁷ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 4.

¹⁸ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 2.

¹⁹ Sevda- Cenap And Müzik Vakfı Arşivi “1959-1960 Konser Mevsimi” adlı broşüründen alınmıştır.

²⁰ Sevda- Cenap And Müzik Vakfı Arşivi, a.g.e..

Birliğin gayelerinde ilki olan konser grubu için ilkeler de belirlenmiştir. Bu ilkeler kapsamında verilecek olan konserlerde ne tür müzik yapılacağı belirli prensiplere bağlanmıştır. Ses ve Tel Birliği musiki cemiyetinin belirlediği prensipler ise şu şekildedir;²¹

1. Konser sahasında;
 - a. Muhtelif oda musikisi konserleri yapılması,
 - b. Şan soloları, Düo, Triyo ve kuartetleri yapılması
 - c. Piyano, keman ve saire resitalleri verilmesi

3-Ses ve Tel Birliği Tarafından Verilen Bazı Konserler ve Düzenlenen Etkinlikler

Konunun daha anlaşılır bir vaziyet alması için Ses ve Tel Birliği tarafından verilen konserlerin incelenmesi son derece önemlidir. Bu konserlerin geneline baktığımızda batı musiki üstatları Türkiye'ye getirilmiş ve yine dünyaca ünlü bestekârların eserlerine oldukça fazla yer verilmiştir. Ayrıca Türk bestekârlarının batı tekniği ile bestelemiş olduğu besteler ve tekrardan armonize edilmiş halk türküleri de bu konserlerde icra edilmiştir. Konserler genel olarak cemiyetin Ankara'da bulunan binasında ve Ankara Halkevi salonunda gerçekleşmiştir. Büyük orkestraların görev aldığı konserler ise daha büyük kapasiteli Devlet Opera Binasında gerçekleşmiştir.

4-Ses ve Tel Birliği Cemiyeti Tarafından Verilen Bazı Konser Programları Hakkında Genel Bilgiler ve Konser İçerikleri

Makalenin bu bölümünde Ses ve Tel Birliği tarafından 1941 -1967 tarihleri arasında verilen bazı konser programları hakkında bilgiler ve bu konserlerde çalınan eserler hakkında bilgiler içermektedir. Ses ve Tel Birliği tarafından organize edilen konser ve etkinliklerde görev alanlar genelde cemiyet üyeleridir. Başta Ahmet Adnan Saygun tarafından icra edilen konserlerde dönemin ünlü müzisyenleri de sahne almışlardır. Genel olarak batı musikisinin en seçkin örnekleri yıllarca cemiyet üyeleri tarafından başarılı bir şekilde sahneye koyulmuştur. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren yapılmaya başlanılan musiki inkılabı sonucu ortaya çıkan gelişmeler halk tarafından da beğenilerek takip edilmiştir. Bu durum Ses ve Tel Birliği Cemiyetinin vermiş olduğu konserlere de yansımış ve halk tarafından yakın ilgiyle takip edilmiştir.

²¹ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 4.

Konunun daha iyi anlaşılması için cemiyet tarafından verilen konserlerin programları aşağıda detaylı olarak verilmiştir.

7 Aralık 1941 yılında Mozart'ın ölümünün yüz ellinci yıl dönümü nedeniyle verilen sekizinci konserin programı şu şekildedir:²²

İcrası Yapılan Eserler	Açıklama
Divertimento no. 12 mi bemol majör	Bu eserin icrasında iki obua, iki korno, iki fagot kullanılmıştır.
Sonate la majör	Keman ve piyano kullanılmıştır.
Mozart'tan Dört Lied ve Bir Aria	Şan
Lison Dormait	Piyano için varyasyonlar
Ave Verum Corpus	Ses ve Tel Birliği korusu tarafından seslendirilmiştir.

Bu konser hakkında Mahmut R. Kösemihal Ulus gazetesindeki köşesinde şu ifadeler yer vermiştir;

“Mozart Gününü Yaşatan Seçkin Sanatkârlar: Mozart'ın yüz ellinci ölüm yıldönümü münasebetiyle gerek ülkemizde gerekse dünyada kutlama şenlikleri yapılmıştır. Ülkemizdeki kutlamaların biri bölümü radyolardan bir bölümü ise konser salonlarında yapılmıştır. Radyoda Riyaseti Cumhuriyet Filarmonik Orkestrası tarafından şef Dr. Ernst Praetorius'un idaresi altında Mozart'tan seçme eserler çalınmıştır. Diğer bir program ise Devlet Konservatuvarı tarafından hazırlanan zengin opera programdır. Ses sanatçılarından Orhan Günek, Hilmi Girginkoç, Ruhi Su, Süleyman Tamer, Muammer Esi sahne almış ve birbirinden değerli eserler ortaya koymuşlardır. Son olarak ta Ses ve Tel Birliği tarafından Ankara Halkevinde bir organizasyon yapılmıştır. Bu program Ses ve Tel Birliği tarafından verilen sekizinci konser olarak kayıtlara geçmiştir. Bu programda Bayan Saadet İkesus, Bayan Szabo, Şef Ahmet Adnan Saygun ve öğretmen Licco Amar görev almıştır. Yine ayrıca bu programda Türk ve konuk altı ağız çalgılı takımın sanatçıları da sahneye çıkmışlardır.”²³

Ankara halkevi tarafından 12 Aralık 1941 tarihinde Maliye vekilinde kaldığı bir konferans verilmiştir. Maliye vekili B. Fuat Ağralı tarafından “Tasarruf ve Yerli Mallar

²² BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 8.

²³ Mahmut R. Kösemihal, “Mozart Gününü Yaşatan Seçkin Sanatkârlar”, *Ulus Gazetesi*, 16 İllkânun 1941, s. 5-6.

Haftası” münasebetiyle verilen konferansının ardından Ses ve Tel Birliği korusu sahne almış ve Ahmet Adnan Saygun’ın armonize ettiği halk türküleri söylenmiştir. Türk Maarif Cemiyeti Koleji ilk kısım talebelerinin “Evcillik oynuyoruz” adlı bir de temsil sahneye konulmuştur.²⁴

Ankara Radyosunda 28 Ocak 1941 tarihinde saat 19.00 da Ses ve Tel Birliği tarafından hazırlanan bir koro konseri yayımlanmıştır.²⁵

Ankara Halkevinin dokuzuncu kuruluş yıl dönümü münasebetiyle düzenlenen etkinliklerde Ses ve Tel Birliği de sahne almıştır. C. H. P. Genel Başkanı Vekili, Başvekil Dr. Refik Saydam’ın açılış konuşması ile başlayan program C. H. P. İdare heyeti azasından B. Nafi Atuf Kansu’nun nutkuyla devam etmiştir. Nutuklardan sonra Behçet Kemal Çağlar’ın yazdığı ve Ahmet Adnan Saygun’ın bestelediği “Karanlıktan Işığa” adlı sözlü beste temsil edilmiştir. Devam eden bölümde ise Ses ve Tel Birliği korusu tarafından armonize edilen halk havaları icra edilmiştir.²⁶

Ses ve Tel Birliği tarafından verilen başka bir koro konserinin programı ise şöyledir:²⁷

İcrası Yapılan Eserler	Açıklama
O Magnum Mysterium	Eser Sahibi: Vitoria’nın
Tu Es Petrus	Eser Sahibi: Clemens Non Papa
Beyaz Kuğu “Madrigal”	
Güzel Philliys	
Dağlar	Eser Sahibi: Necil Kazım Akses
Ninni	Eser Sahibi: Necil Kazım Akses
Çayor	

²⁴ Ulus Gazetesi, 13 İlkânun 1941, s. 1.

²⁵ Akşam Gazetesi; 28 Kânunusani 1941, s. 7.

²⁶ Ulus Gazetesi, 23 Şubat 1941, s. 1.

²⁷ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 8.

Çayır İnce Biçemedim	Eser Sahibi: Cemal Reşit Rey
İstanbul'un Ortasında	Eser Sahibi: Hasan Ferit Anlar
Şu Damla'dan Geçtin Mi?	Eser Sahibi: Ulvi Cemal Erkin
Giderim Ben de Ben De	Eser Sahibi: Ulvi Cemal Erkin
Ayşe'm Nerden Geliyon	Eser Sahibi: Ahmed Adnan Saygun
Ay Doğar Giresun'dan	Eser Sahibi: Ahmed Adnan Saygun
Sivas Halayı	Eser Sahibi: Ahmed Adnan Saygun

Ankara Radyosunda 25 Mart 1941 tarihinde saat 19.00 da Ses ve Tel Birliği tarafından hazırlanan bir koro konseri yayınlanmıştır.²⁸

Ses ve Tel Birliğinin Mart 1941 tarihinde Ankara Halkevinde verdiği birinci oda müziği konserinde: Beethoven'in, Shumann'nın ve Maurice Ravel'in birer keman ve piyano eserleri icra edilmiştir. Bu etkinlikte çalanlar birliğe daimi yardımlarını esirgemiş olduğu belirtilen piyanist Bayan R. Szabo ile viyolonist L. Amar'dır. KONSERE katılan bir yazar duygularını şu şekilde ifade etmiştir: *"Eserler o suretle seçilmiş ki, konser, sonat tarihinin üç mühim merhalesini veciz bir şekilde icmal etti denebilir. Eserlerin çalış temizliği, yersiz romantizme sapsayan afakiliği ve eserlerin ruhuna karşı gösterdiği sadakat bu konseri her cihetten muvaffak olmuş bir sanat tezahürü haline koymuştur."*²⁹

Ankara Radyosu tarafından 20 Nisan 1941 tarihinde saat 21.00 Ahmet Adnan Saygun şefliğinde hazırlanan Ses ve Tel Birliği korosunun icra ettiği bir konser programı yayınlanmıştır.³⁰

²⁸ Akşam Gazetesi, 25 Mart 1941, s. 7.

²⁹ N.H. (kod adlı), "Memleketimizde Yeni Bir Müzik Hareketi", *Ulus Gazetesi*, 15 Nisan 1941, s. 4.

³⁰ *Ulus Gazetesi*, 20 Nisan 1941, s. 4.

4 Mart 1942 tarihinde Ses ve Tel Birliği tarafından verilmiş başka bir konserin programı ise şöyledir:³¹

Eser Sahibi	Açıklama
Anton Dvorak	Sonatine op. 100 Keman ve piyano için
L. Van Beethoven	Sonate op. 110 Piyano için
Ahmet Adnan Saygun	Sonate op. 20 Keman ve piyano için

Ses ve Tel Birliği tarafından verilen on birinci konser 19 Nisan 1943 tarihinde saat 21 de Ankara Halkevi salonunda Mithat Fenmen³² tarafından verilmiştir. Mithat Fenmen bu konserde Liszt, Bach, Beethoven, C. Franck, G. Faure ve Chopin'in eserlerini icra etmiştir.³³

Ulus Gazetesinde 22 Ocak 1944 tarihinde çıkan bir haberde Ses ve Tel Birliği tarafından verilen konserlerin harp senelerinin mahsulü olan sanat kıtlığının ve güzel sanatlardan zevk alanların eskiliğinin bir nebze de olsa giderdiği vurgulanmıştır. Ses ve Tel Birliğinin bu sene için hazırladığı konserler serisi, halkın musiki ihtiyacının bir nebze de olsa karşıladığından bahsedilmiştir. Bunlardan birinde memleketin en tanınmış viyolonist David Zirkin ve piyanist Zuckmayer'in birlikte hazırlamış oldukları konserdir. Beethoven, Locatelli ve Adnan Saygun'dan gerçek modern Fransız bestekârların eserleri ile yapılan bu program dinleyiciler tarafından büyük bir alaka ile dinlendiğinden söz edilmiştir. Salonu dolduran davetlilerin bu unutulmaz geceyi biraz daha uzatabilmek için sanatkârları uzun uzun alkışlayarak sanatkârların iki parça daha çalmalarına zorladıkları belirtilmiştir. Gazete ayrıca Ses ve Tel Birliğinin bundan

³¹ BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 8.

³² Mithat Fenmen (1916 – 1982), Türkiye'de çoksesli müzik yaşamının gelişmesi yönünde önemli katkılar getirmiş olan besteci, piyanist, piyano öğretmeni, müzik yazarı ve müzik yayıncısı Fenmen, müziksever bir ailenin çocuğu olarak 9 yaşında piyanoya başlamıştır. Mühendis olan babası flüt, amcası piyano ve keman, annesi piyano çalardı. 1929 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda Cemal Reşit'in öğrencisi olan genç besteci, 1935 yılında liseyi bitirdikten sonra Paris'e giderek Ecole Normale de Musique'te öğrenim yapmış, Alfred Cartot ile piyano, Nadia Bolulanger ile armoni ve kompozisyon çalışmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın patlaması üzerine 1939 yılında yurda dönmüş ve Ankara Devlet Konservatuvarı'na piyano öğretmeni olarak atanmıştır. 1954 yılında İngiliz bale sanatçısı Beatrice Appleyard ile evlenen besteci, iki kez konservatuar müdürlüğü yapmıştır. Müziğe başlattığı öğrencileri arasında İdil Biret, Pekinel Kardeşler, Gülsin Onay ve Fazıl Say vardır. 1951-54 ve 1970-73 yılları arasında Ankara Devlet Konservatuvarı müdürü olarak görev yapan bestecimiz, 1973-75 yılları arasında Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'nün üstlenmiştir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: <https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3270/mithat-fenmen.html> (02.03.2022).

³³ Ulus Gazetesi, 10 Nisan 1943, s. 4.

böyle her konser programında Türk bestekârlarının eserlerine de yer verilmesi gerektiğini savunmuş ve Türk musikisinin gelişimine sonsuz hizmetlerde bulunacağı belirtilmiştir.³⁴

Ses ve Tel Birliği 12 Ocak 1945 tarihinde saat 21 de Ankara halkevi salonunda on beşinci konserini vermiştir. Cemiyetin vermiş olduğu bu konser iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde: “*John Ireland’den fa minör fantezisi Mithat Fenmen, Orhan Borar*³⁵ ve *Mesut Cemil Tel*^{36,37} tarafından çalınmıştır. Sonra “*George Butterworth tan üç eser ve Charles İffin’nun “Aydos Dağı” ve “Elma Dağı” adlı eserleri icra edilmiştir. İlk bölümün üçüncü eseri ise Türk bestekâri Ahmet Adnan Saygun’ın op 20 keman ve piyano sonatı Orhan Borar ve Mithat Fenmen tarafından icra edildiği*” belirtilmiştir. Konserin ikinci kısmında önce Charles İffia ve W. Mansfield’den parçalar çalınmıştır. Son bölümde ise Mithat Fenmen, Orhan Borar ve Mesut Cemil Tel tarafından “Arensky” adlı eser icra edilmiştir. Seçkin bir dinleyici kitlesi önünde büyük bir başarı ile verildiği belirtilen konserde, sanatkârlar ve Türk bestecisi Ahmet Adnan Saygun uzun süre boyunca alkış aldığı belirtilmiş ve memnuniyetle karşılanan bu konserden sonra Ses ve Tel Birliğinin konserlere devam edeceği de dile getirilmiştir.³⁸ Bu konserden dört gün sonra çıkan Ulus Gazetesinde şu ifadelere yer verilmiştir; 16 Ocak 1945 Ulus Gazetesi: Ses ve Tel Birliği Konseri Dolaysıyla: “1940 yılında Yahya Kemal, Sabahattin Eyüboğlu ve Ahmet Adnan Saygun tarafından kurulan Ses ve Tel Birliği müzik cemiyeti kurulduğu tarihten bugüne kadar elde ettiği imkânlar dâhilinde cemiyet hayatımızda halkımızın müzik kültürüne yarar

³⁴ Ulus Gazetesi, 22 Ocak 1944, s. 5.

³⁵ Orhan Borar, 1911’de dünyaya geldi ve 1938’de İstanbul Belediye Konservatuvarı’nı bitiren Orhan Borar, bir yıl sonra Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası’na girdi. 12 yıl bu orkestrada keman sanatçısı olarak çalıştı. İstanbul’a yerleşen Borar, İstanbul Radyosu bünyesinde “Küçük Orkestra” yı kurup şefliğini üstlendi. Konservatuarda öğrenci yetiştirdiği dönemde Mithat Fenmen’le keman-piyano ikilisi olarak 300 konserde çaldı. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: <https://www.sinemamuzik.com/detay/orhan-borar-keman> (01.05.2022), <https://9lib.net/document/wq2r5pez-orhan-borar.html> (24.04.2022).

³⁶ Mesut Cemil Tel, Aralık 1902’de İstanbul Cağaloğlu’nda doğdu. Asıl adı Mesut Ekrem’dir. Babası Tanbûri Cemil Bey, annesi Şerif Saîde Hanım’dır. On yaşlarında iken babasından aldığı kemeçe ve solfej dersleriyle başladığı musiki çalışmalarına Kaşiyarık Hüsameddin Efendi’den usul öğrenerek devam etti. 1915’te Galatasaray Mekteb-i Sultânîsi’nde okurken Daniel Fitzinger’den Batı müziği eğitiminin yanı sıra keman dersleri almıştır. Babasının ölümünden (1916) sonra onun talebesi olan virtüöz Kadı Fuad Efendi ve Refik Fersan’dan tambur çalıştı. Stern Konservatuvarı ve Musiki Akademisi’nde Batı müziği nazariyatı ve armoni eğitimi aldı ve Hugo Berger’den viyolonsel ile ileri letti. Berlin Üniversitesi Psikoloji Enstitüsü Ses Arşivi’nde asistanlık yaptı. 1924 yılının sonunda annesinin hastalığı sebebiyle öğrenimini bitirmeden İstanbul’a dönmüştür. 1935’te İstanbul Belediye Konservatuvarı Tarihî Türk Musikisi Eserlerini Tasnif ve Tespit Heyeti üyeliğine, ardından aynı kurumda sanat üyeliğine getirildi. Ankara Radyosu hizmete girince Türk musikisi neşriyat şefliği göreviyle Ankara Radyosu’na gittiği yıl (1938) Klasik Türk Musikisi Korosu’nu kurdu ve uzun yıllar bu koroyu yönetti. 1940’ta Ankara Radyosu Müdürlüğü’ne tayin edilmesinin ardından Türk ve Batı musikisini bünyesinde toplayan müzik yayınları şefliğine getirildi (1941). 1959’da baş müşavir sıfatıyla İstanbul Radyosu’na döndü. Eylül 1960’ta memuriyet hayatından emekliye ayrılmış. 31 Ekim 1963 tarihinde Haseki Hastahanesi’nde vefat etmiş ve Sahrayıcedid Mezarlığı’na defnedilmiştir. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız: Nuri Özcan; “Mesut Cemil Tel”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, İstanbul, 2011, s. 392-393.

³⁷ Ulus Gazetesi, 13 Ocak 1945, s. 2.

³⁸ Ulus Gazetesi, 13 Ocak 1945, s. 2.

hizmetlerde bulunmaya çalışmışlardır. Cemiyet geçenlerde “İncinin Kitabı” adlı bir piyano mecmuası bastırıldı. Fakat asıl faaliyeti kaliteli halis konserler tertip etmeye inhisar etmiştir. Cemiyet faydalı eserler basmak, kaliteli konserler tertip ederek faaliyetlerine devam edeceklerdir. Ses ve Tel Birliğinin geçen Perşembe akşamı (12 Ocak 1945) Ankara halkevinde verdiği konser müzik hayatımızda ilgi uyandıran bir hadise olmuştur.³⁹ Şeklinde ifadeler kullanmış ve yazının devamında konser içeriği hakkında bilgiler vermiştir.

Ses ve Tel Birliği tarafından 2 Mart 1945 tarihinde saat 21 de Ankara halkevi salonunda cemiyetin düzenlemiş olduğu on altıncı konser gerçekleştirilmiştir. Konserde göreve alan sanatçılar: “Bayan Friedi Böhm (soprano), B. Fuat Türkay (piyano), Georz Maerkovitz (piyano) ve Mükerrer Berk⁴⁰ (Flüt)dir. Ayrıca Ses ve Tel Birliğinin ünlü soprano Bayan Friedi Böhm ’ü Ankaralı müzik severlerle buluşturması dinleyiciler tarafından takdirle karşılandı⁴¹” belirtilmiştir. Konser programına bakılacak olursa batı musikisinin seçkin eserlerinden oluşan bir program olduğu göze çarpmaktadır. Dünyaca ünlü sanatkarların eserleri Cemiyet üyeleri tarafından asıllarına uygun biçimde icra edilmiştir. Konser programı ise şu şekildedir;⁴²

Eser İcracısı	İcrası Edilen Eser Sahipleri
Bayan Friedi Böhm (soprano)	Heendel, M. Wolf, M. Reger, J. Marx, Benediet, Verdi, Korngold
Konservatuar piyano öğretmenlerinden Fuat Türkay	Beethoven, Schubert, Rerpighi, Cemal Reşit Rey, Maunel İnfanie

³⁹ Halil Bedi Yönetken, “Ses ve Tel Birliği’nin Konseri Dolayısıyla”, *Ulus Gazetesi*, 16 Ocak 1945, s. 4

⁴⁰ Mükerrer Berk, 1917 yılında İstanbul’da doğdu. 1937 yılında Riyaseti Cumhuriyeti Orkestrası’nın sınavına girerek orkestranın Flüt Grubu üyeliğine atandı. Uzun yıllar Flüt Grup Şefliği görevi yanı sıra Orkestra Müdürlüğü görevini de beraberinde yürütmüştür. 1957 yılında çıkan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının 6940 Sayılı Kanununu hazırlayanlardandır. Ayrıntılı Bilgi İçin Bakınız:

<http://www.guzelsanatlar.gov.tr/yazdir?9CD008FEA1CABC3E4173EA795D0CC9D1> (12.04.2022).

⁴¹ *Ulus Gazetesi*, 3 Mart 1945, s. 2.

⁴² *Ulus Gazetesi*, 3 Mart 1945, s. 2.

Bu bölümde Bayan Böhne'ye piyanoda Prof. Georz Maerkovitz ve flütte Mükerrerem Berk eşlik etmiştir.	(Bu bölümde çalınan eserlerin isimleri verilmemiştir.)
---	--

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 17 Ocak 1956 Salı günü saat 21 de (Gala) ve 18 Ocak 1956 Çarşamba günü saat 16 da Floransa Palazzo Pitti Orkestrası konseri düzenlenmiştir. Yurt dışından gelen bu büyük orkestra batı musikisinin seçkin eserlerinin Ankara'da yaşan sanatseverler için sahneye koymuştur. Ankara'da bulunan Büyük Tiyatro sahnesinde gerçekleşen bu iki konsere Floransa Palazzo Pitti Orkestrası seksen kişilik tam kadroyla iştirak etmiştir. Bu iki konserde de Vivaldi, Beethoven, Chrubini, Verdi, Wagner, Moussorgsky ve De Falla gibi dünyaca ünlü sanatkarların eserleri icra edilmiştir. Gala konserine sadece cemiyet üyeleri katılırken, diğer konser halka açık icra edilmiştir.⁴³

Ses ve Tel Birliği tarafından düzenlenen 4üncü Oda Müziği Konseri 11 Mart 1956 tarihinde saat on altıda Piyanist Mithat Fenmen tarafından verilmiştir. Bu programda şu eserler icra edilmiştir;⁴⁴

İcrası Edilen Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
J. S. Bach	İngiliz Süiti No: 5
Beethoven	Sonat op. 110
Cesar Franck	Prelude, Aria, Final
G. Faure	Nocturne No: 1
Ravel	Alborado del Grasio

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 27 Mart 1956 Salı akşam saat 21 de Büyük Tiyatro salonunda dünyaca ünlü piyanist Samson François konseri düzenlenmiştir. Gala konseri şeklinde gerçekleşen etkinliğin biletleri opera gişesinde satılmış ve konserde şu eserler çalınmıştır;⁴⁵

İcrası Edilen Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
Bach – Busoni	“Je t'invoque, Seigneur”

⁴³ Ses ve Tel Birliği Ocak 1956 tarihli konser afişinden alınmıştır.

⁴⁴ Ses ve Tel Birliği 19 Şubat 1956 tarihli konser afişinden alınmıştır.

⁴⁵ Ses ve Tel Birliği 27 Mart 1956 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

	“Rejouissez – vous, Chretiens bien aimes”
Bach – Liszt	Prelude et fugue en la mineur
Chopin	1 ere Ballade en sol mineur 2 eme Etude Posthume 3 Mazurkas Polonaise op. 22
Faure	2 eme Nocturne 4 eme Nocturne 2 eme İmpromptu
Liszt	8 eme Rhapsodie 6 eme Rhapsodie

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 8 Nisan 1956 tarihinde saat on altıda cemiyet binasında bir oda musikisi konseri gerçekleştirilmiştir. Batı musikinin seçkin eserlerinin icra edildiği belirtilen bu konser cemiyet tarafından organize edilen 29 uncu konser olarak kayıtlara geçmiştir. Düzenlenen bu etkinlikte Ahmet Adnan Saygun sahne almış ve dünyaca ünlü eserler Saygun yönetimindeki orkestra tarafından çalınmıştır.⁴⁶

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 23 Ekim 1956 tarihinde saat 21 de Devlet Tiyatro salonunda dünyanca tanınmış Amerikan bariton sanatçısı William Warfield konseri düzenlenmiştir. Bu konserle Cemiyet 1956-1957 konser sezonu açılışını da yapmıştır. Etkinlikte dünyaca ünlü sanatkârlardan olan Mozart, Monteverdi, Lullu Haendel, Karl Loewe, Schubert, Ravel, Aaron, Copland, Hall Johnston ve Harry Burleigh'nın eserlerine yer verilmiştir.⁴⁷

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 25 Kasım 1956 saat 21 de Devlet Tiyatro salonunda bir piyano konseri düzenlenmiştir. Dünyaca ünlü bestekârlarının eserlerinin icra edildiği etkinlikte şu eserler çalınmıştır;⁴⁸

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
----------------------------	----------------------

⁴⁶ Ses ve Tel Birliği 8 Nisan 1956 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

⁴⁷ Ses ve Tel Birliği 23 Ekim 1956 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

⁴⁸ Ses ve Tel Birliği 25 Kasım 1956 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

Johann Sebastian Bach	Trionsonate C Dur für Flöte, Violine und Generalbass adagio, allabreve, largo, gigue. Sonate g moll für Flöe und obligates Cembalo
Georg Philipp Telemann	Trio F Dur für Flöte, Violoncello und Cembalo allegro, messo, vivace
Wolfgang Amadeus Mozart	Variationen für Cembalo solo
George Philip Telemann	Quartett h moll für Flöte, Violine, violoncello und Cembalo

Ses ve Tel Birliği cemiyeti tarafından 1956-1957 sezonu seri konserleri kapsamında 9 Aralık 1956 Pazar günü saat 16 da bir konser organizasyonu gerçekleşmiştir. Ayla Erduran (Viyolonist) tarafından verilen konserde Mithat Fenmen'de piyanosuyla eşlik etmiştir. Konserde çalınan eserler ise şunlardır:⁴⁹

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
Schuman	Sonate op. 121 Ziemlich Langsam – Lebhaft Sehr lebhaft Leise, einfach Bewegt
Tartini	Sonate (Trille du diable) Larghetto Allegro energşco Allegro assai
C. Franck	Sonate Allegretto ben moderato Allegro Ben moderato Allegretto poco mosso

⁴⁹ Ses ve Tel Birliği 9 Aralık 1956 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

Cemiyet tarafında 32inci konser programı 6 Ocak 1957 tarihinde saat 16 da Ses ve Tel Birliği Atatürk Bulvarı No: 369 da bulunan binasında gerçekleşmiştir. Viyolonselci Beatrice Bochmann, Martin Bochmann ve piyanist Ferhunde Erkin tarafından verilen konserin programı şu şekildedir;⁵⁰

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
Carlo Tassarini	Sonate F- Majör, viyolonsel ve piyano Adagio, sempre cantabile Allegro con brio Andante cantabile Presta
Francois Couperin	Suite G- Majör, 2 Viyolonsel Prelude, vivement Air, agreablement Sarabande, tendrement Chaconne, legerement Le je-ne-scauy guoy, gayement
George Ph. Telemann	Gulliver – Suite, 2 Viyolonsel İntroda; Liliputsche Chaconne Brobdingnagische Gique Reverie der Laputier, nebst ihren Loure der gesitteten houyhnhnms
Max Reger	Suite D-Minör, op. 131 no:2 (viyolonsel solo) Praludium largo Gavotte allegretto Largo Gigue, vivace
Paul Hindemith	Sonate op. 11 no:3 (viyolonsel ve piyano)

⁵⁰ Ses ve Tel Birliği 6 Ocak 1957 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

	Moderato Langsam – sehr lebhaft
--	------------------------------------

Yine Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından 15 Ocak 1957 tarihinde saat 21 de Amerikan'nın meşhur Metropolitan Operası baş sopranosu Eleanor Steber konseri düzenlemiştir.⁵¹

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından verilen bazı konser tarihleri ve bilgileri ise şöyledir:*

Konser Tarihleri	Konserde Görev Alan Sanatkârlar
18 Kasım 1956	Cemal Reşit Rey
6 Ocak 1957	Mithat Fenmen
9 Ocak 1957	Tatrai Kuarteti
27 Ocak 1957	Ferhunde Erkin
17 Şubat 1957	Backmann
10 Mart 1957	Oda Müziği Konseri (Cemiyet sanatkârları)
31 Mart 1957	Ülkü Delman
21 Nisan 1957	Leyla Gençer Gala Gecesi

Ses ve Tel Birliği cemiyetin tertipleğiği 40ıncı konser 26 Eylül Perşembe 1957 tarihinde saat 18 de cemiyet merkezinde (Atatürk Bulvarı No: 369) de yapılmıştır. Dünyaca ünlü Amerikalı arpist Edward Vito ve flütist Arthur Lora tarafından arp ve flüt konseri verilmiştir. Bu konserde görev alan sanatkârlar ise şu isimlerden oluşmaktadır; Stross yaylı sazlar kuarteti, Jeunesse Musicale Triosu, Benda oda orkestrası, Viyolonist Ayla Erduran, Mithat Fenmen, arpist Dewayne Fulton ve İlhan Özsoy yaylı sazlar kuarteti. Bu konser çok sesli müzik konseri sadece cemiyet üyelerine mahsus ücretsiz şekilde tertip edilmiştir.⁵²

Ses Ve Tel Birliği tarafından aynı gün düzenlenen fakat bu sefer umuma açık gerçekleşen konser 26 Eylül 1957 Perşembe günü saat 21 de Devlet Opera Salonunda düzenlenmiştir. Etkinlikte Minneapolis Senfoni Orkestrası (105 kişilik tam kadrosu ile), Benda

⁵¹ Ses ve Tel Birliği 15 Ocak 1957 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

* Seveda- Cenap And Müzik Vakfı Arşivinden alınan konser listesidir. Bu listede, konserlerde icra edilen eserler hakkında bilgi verilmemiştir.

⁵² İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6583.

Oda Orkestrası, Amerikan Leman Balesi, Ayla Erduran (viyolonist) de görev almıştır. 26 Eylül 1957 Akşamı düzenlenen programın içeriği ise şu şekildedir;⁵³

İcrası Yapılan Eser	İcrası Yapılan Eser Sahibi	Açıklama
Les Gouts Reunis – (6 me Concert) (Oubradous)	Fr. Couperin	Resital Programı
Prelude	Sarabande Measuree	Resital Programı
Sicilienne	Air du Diable	Resital Programı
Concerto in B Flat Majör	G. F. Handel	Flüt ve Arp eşliğinde icra edilmiştir.
Syrinx	Claude Debussy	Edward Vito tarafından icra edilmiştir.
Danse de la Chevre	Arthur Honegger	Edward Vito tarafından icra edilmiştir.
Caprice	Sigfrid Karg Elert	Edward Vito tarafından icra edilmiştir.
Danse Lente	J. Jongen	
Serenade	Howard Hanson	Arthur Lora tarafından icra edilmiştir.
Rondo	Peggy Glanville – Hichs	Flüt ve Arp eşliğinde icra edilmiştir.
Two Etudes	Edward Vito	Flüt ve Arp eşliğinde icra edilmiştir.
Gigue	Edward Vito	Flüt ve Arp eşliğinde icra edilmiştir.

⁵³ İBB Atatürk Kitaplığı, *a.g.e.*

Duo in 3 Movements	A. Hovhaness	
Andante - Vivace – Aria		(New – dedicated to Lora and Vito)
Three Floksongs (From the Chineze)	Chou Wen – Chung	

Ses ve Tel Birliği tarafında verilen 42inci konser bir turne kapsamında ülkemizde bulunan Minneapolis Senfoni Orkestrası tarafından 2 Ekim 1957 Çarşamba günü saat 21 de Devlet Operası Salonunda gerçekleşmiştir. Bu konserin Türkiye’deki organizasyonun Ses ve Tel Birliği cemiyeti üstlenmiştir. Konser turneleri Amerikan Devlet Tiyatro ve Akademisi tarafından tertiplenmiştir. Turnenin genel idareciliği ise Harold Holt Ltd. adlı şirket yapmıştır. (112, Wigmoore Street, London W. 1.)⁵⁴

Ses ve Tel Birliği tarafından verilen 46ıncı konser 12 Ocak 1958 tarihinde saat 18 de verilmiştir. Konser oda müziği konseptinde olup Viyolonselde Martin Bochmann, piyanoda ise Mithat Fenmen sahne almıştır. Batı musiki eserlerinin icra edildiği konser programı ise şunlardan oluşmaktaydı;⁵⁵

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcrası Yapılan Eser
François Francoeur:	Sonata for Violoncello and Piano in Mi Majör Adagio Centabile – Tempo di Gavotta Largo Centabile – Allegro vivo
Andre Jolivet:	Nocturne for Violoncello and Piyano
Ludwig van Beethoven	12 Variationen über ein Thema aus “Jodas Maccabaus” von Handal für Piyano und Violoncello
Richard Strauss	Sonate in F Dur für Violoncello und Klavier op:6

⁵⁴ Ses ve Tel Birliği 2 Ekim 1957 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

⁵⁵ İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6585.

	Allegro con brio, Andate ma non troppo, Allegro vivo.
--	---

Ses ve Tel Birliği Tarafından verilen 80inci konser 29 Kasım 1960 Salı gecesi saat 21 de Büyük tiyatro salonunda gerçekleşmiştir. Bu konserde çalınan eserlerin içeriği ise şu şekildedir:⁵⁶

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcrası Yapılan Eser
J. S. Bach	Toccatto (sol majör)
Ramenu	Variation (la minör)
Hummel	Rondo
Schumann	Symphonique Etudes (do diyez majör) Op 13
F. Chopin	Prelude op 45 (do minör)
Rachmaninov	2 Etudes Tableaux op 39 (mi bemol minör ve do minör)
T. Nikolayeva	3 Etude op 22 (mi bemol majör, re minör, fa diyez majör)

Ses ve Tel Birliği Tarafından verilen 81inci konser 2 Aralık 1960 Salı gecesi saat 21 de Üçüncü Tiyatro salonunda gerçekleşmiştir. Bu konserde çalınan eserlerin içeriği ise şu şekildedir:⁵⁷

⁵⁶ İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6578.

⁵⁷ İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6578.

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcrası Yapılan Eser
F. Haendel	Chaconae (sol majör)
C. Franck	Prelude, Chorale ve Fugue
J. Brahms	Haendel'in bir teması üzerine varyasyonudur
Sostakoviç	İki prelüd ve füğ (op 87)
Prokofieff	Sonate No: 8. Op 84. (si bemol majör)

Ses ve Tel Birliği tarafından organize edilen bir diğer etkinlikte Emilio Riboli tarafından verilen Pişano konseridir. Konser 8 Şubat 1961 Çarşamba günü saat 21 de Devlet Konservatuarı Salonunda gerçekleşmiş ve cemiyetin 88inci konseri olarak kayıtlara geçmiştir.⁵⁸

Ses ve Tel Birliği cemiyeti tarafından 120inci konser 5 Kasım 1966 Pazar günü saat 17 de Atatürk Bulvarı No: 245, Kavaklıdere/ Ankara adresinde bir Oda Müziği Programı düzenlenmiştir. Margand Kuarteti adını taşıyan etkinlikte Michele Margand (I. Keman), Therese Remy (II. Keman), Nicole Gendreau (Viyola), Claudine Lassere (Viyolonsel) gibi sanatçılar görev almıştır. Konserde Haydn, Honegger ve Roussel gibi ünlü bestekârların eserleri icra edilmiştir.⁵⁹

Ses ve Tel Birliği Cemiyeti tarafından düzenlenen 121inci konser programı 7 Ocak 1967 tarihinde saat 17.30 da yapılmıştır. “Azerbaycan Emektar Artisti” unvanlı Lütfiyar Müslimoğlu İmanov⁶⁰ tarafından verilen şan resitalinde Mithat Fenmen'de pişanosuyla eşlik etmiştir. Konser programı ise şu şekildedir:⁶¹

İcrası Yapılan Eser Sahibi	İcra Edilen Eser Adı
E. Abbasov	Heyran Olmuşam
T. Kulişev	Sene de kalmaz
Azerbaycan Halk Türküleri	Nebi, Kara Teller, Ay Nene

⁵⁸ Ses ve Tel Birliği 8 Şubat 1961 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

⁵⁹ Ses ve Tel Birliği 6 Kasım 1966 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

⁶⁰ 1929 yılında Sabirabad 'da doğmuştur. 1943 yılında dram tiyatrosunda suflörlük, 1946 yılında ise aynı tiyatrodaki aktörlük yapmıştır. 1952 yılında Sabirabad şehrindeki Medeniyet Evinde (halkevi) rejisörlük yapmıştır. 1954 yılında Azerbaycan Devlet Konservatuvarına birincilik ile girmiştir. Bu süre zarfında Azerbaycan Devlet Hafif Orkestrası ile konserler vermiştir. 22 Haziran 2008 yılında Bakü'de vefat etmiştir.

⁶¹ Ses ve Tel Birliği 7 Ocak 1967 tarihli konser afişi ve broşüründen alınmıştır.

Ahmet Adnan Saygun	Nazlı Osman (Halk türküsü) Bir Zenci Balladı
Niyazi	Vatan Nağmesi
Cahangirov C.	Aylı Geceler
Rahmaninov	Kederliyim
Puccini	Kavaradosi'nin Ariyası
Çaykovski	Herman'nı Ariozosı
İpolitov – Ivanov	Romansero
F. Amirov	Balaşın Ariyası (Sevil operası)
Üz. Hacıbeyov	Köroğlu'nun ariyası (Köroğlu operası)
Verdi	Manriko'nun ariyası (Travotore operası)

5-Ses ve Tel Birliği Cemiyeti Tarafından Bastırılan Eserler

Cemiyetin kuruluş gayelerinden biri de musiki neşriyat konularında yayımlar çıkarmaktır. Bu temel gaye doğrultusunda birlik kurucularından Ahmet Adnan Saygun tarafından yazılan iki eser, Mahmut R. Kösemihal tarafından yazılan bir eser ve Fikri Çiçekoğlu tarafından tercüme edilen aslı Fransızca olan bir eser basılmıştır.

Birliğin belirlediği neşriyat sahasında yapılması planlanan eylemler ise şunlardır;⁶²

- Herkes tarafından kolayca anlaşılacak ve musiki kültürüne hizmet edecek yayımlar ortaya konulması,
- Müzikoloji ve folklor yayımları artırılması,
- Türk bestecilerinin meydana getirdikleri eserlerin memleket içinde ve dışında yayımlanmasının sağlanması,
- Bir musiki mecmuası neşrinin yapılması şeklindedir.

Bu gayeler ışığında Ses ve Tel Birliği tarafından çıkarılan bazı eserler şunlardır:

Eser Adı: Karacaoğlan: Yeni Bilgiler-Bir Rivayet-Melodiler

Yazar: Ahmet Adnan Saygun

Yayın Bilgisi: Ses ve Tel Birliği Yayınları, Doğu Matbaası, 1952, Ankara.

⁶² BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6., s. 4.

Fiziksel Niteleme: Kitap, 15 cm genişliğinde 21 cm yüksekliğindedir. 50 sayfa.

Açıklama: 17. yy da yaşamış olan Karacaoğlan hakkında kısa bilgilere yer verilmiş olup Karacaoğlan tarafından yazılmış bazı melodi ve şiirler üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Eser Adı: İnci'nin kitabı: piyano için 7 parça

Yazar: Ahmet Adnan Saygun

Yayın Bilgisi: Ses ve Tel Birliği Musiki Neşriyatı, İstanbul, (1940?)*

Fiziksel Niteleme: Karton kapaklı kitap, 24 cm genişliğinde 32 cm yüksekliğindedir. 12 sayfa.

Açıklama: Piyano için yazılmış yedi adet eser bulunmaktadır. Bu eserlerin adları ise şöyledir: 1. İnci, 2. Afacan “Kedi” (Playful Kitten), 3. Masal (A Tale), 4. Kocaman Bebek (The Giant Puppet), 5. Oyun (A Joke), 6. Ninni (Lullaby), 7. Rüya (A Dream). Bu kitap ilk olarak Ahmet Adnan Saygun tarafından Cumhurbaşkanlığı Orkestrası şefliği yaptığı dönem olan 1934 yılında yazılmıştır. Ses ve Tel Birliği yayınları adını altında piyasaya çıkarılmıştır. Bu eserde bulunan yedi adet piyano parçasının daha sonraları 12 Nisan 1948 yılında George Weldon yönetimindeki Cumhurbaşkanlığı Orkestrası orkestrası tarafından icra edilmiştir.⁶³

Eser Adı: Anna Magdalene Bach'ın Hatıraları

Yazar: Marquerite Edmond Buchet

Çeviren: Fikri Çiçekoğlu

Yayın Bilgisi: Ses Ve Tel Birliği Yayınları, Doğu Matbaası, Ankara, 1958

Fiziksel Niteleme: Kitap 19.50 cm yüksekliğinde 12.50 cm genişliğindedir. 163 sayfa.

Açıklama: Anna Magdalena Bach'ın anı ve hatıralarından oluşan Fransızca eserin Türkçeye çevrilmiş halidir.

Eser Adı: Asya ve Anadolu Kaynaklarında İklim

Yazar: Mahmut Ragıp Gazimihal

Yayın Bilgisi: Ses ve Tel Yayınları, Ankara, Doğu Ltd. Şti. Matbaası 1958

* Milli Kütüphane kaynaklarında eserin basım tarihi hakkında kesin bir bilgiye ulaşamamıştır.

⁶³ Olcay Kolçak, “A. Adnan Saygun”, *Kastaş Yayınevi* İstanbul 2015, s.112.

Fiziksel Niteleme: 17 cm yükseklik 11 cm genişliğindedir, 76 sayfa.

Açıklama: Organorafya araştırmalı kapsamında derleme çatısı altında çıkarılan eser.

Sonuç

Türk müzik geleneği Osmanlı'nın son dönemlerinde bir arayış içine girmiş ve batılı bir musiki tarzı benimsenmeye çalışılmıştır. Müziğin geleneksel yapıdan ayrılması, yeniden şekillenmesi ve bunun halka indirgenmesi sanıldığı kadar kolay olmamıştır. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devam etmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi musiki politikaları iki zıt kutup arasına sıkışıp kalmıştır. Toplumun ve aydınların bir kısmı var olan musikiyi yani alaturka musikiyi savunurken, diğer kısım alafranga musikiyi savunmuştur. Bu tartışmalar Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren alevlenerek süre gelmiştir. Var olan Türk musikisini batı tekniği ile harmanlayıp “milli musikinin” oluşmasının temelleri de bu dönemlerde atılmıştır. Milli musikinin inşa edilip taslakları belirlendikten sonra halka anlatılması ve sevdirmesinde devletin kurum ve kuruluşlarına da önemli görevler düşmüştür. Halkevleri ve konservatuarlar bu kurumların başını çekmekteydi. Modern bir toplum oluşturma çabası içinde koordineli bir şekilde hareket edilse de bazen sanat ve sanatçılar arasındaki koordinasyonun sağlanması da gerekmektedir. İşte bu tür organizasyonların gerçekleşmesi ve oluşan aksaklıkların giderilmesi için dönem dönem sivil toplum kuruluşları da kurulmuş ve faaliyet göstermiştir. Bu kuruluşlardan biri de hiç şüphesiz Ses ve Tel Birliği Cemiyeti'dir. 1940 yılında kurulan ve kurucu üyeleri Türkiye'deki sahne sanatları duayenlerinden olan Ses ve Tel Birliği fes edildiği 1972 tarihine kadar Türkiye Cumhuriyeti müzik yaşantısına katkılar sağlamış ve Türkiye'de müziğin gelişimi için son derece faydalı işler ortaya çıkarmıştır. Kurulduğu ilk dönemde halkevlerinin de yardımıyla topluma milli musikinin aşılması ve sevdirmesi için çok sayıda konser, konferans verip neşriyatlar çıkarmıştır. Ses ve Tel Birliği gayelerine erişmek maksadıyla en doğru yollardan gitmek için vermeyi tasavvur ettiği koro, nota müziği konserlerinde çalınan eserlerin ve çalma kalitesinin sanat bakımından pürüzsüz olmasına özen göstermiştir. Bundan başka, milli müzik folkloruyla esaslı surette meşgul etmeyi, halk konserleri vermeyi, bunları plağa almayı, musiki ile ister doğrudan doğruya ister bilvasıta alakadar olabilecek estetik ve kültür mevzuları üzerinde konferanslar vermiş ve imkânlar dâhilinde birkaç neşriyat çıkarmıştır. Ses ve Tel Birliği ülkedeki mevcut bir boşluğu doldurma niyetinde olduğu açıktır. Kısa zamanda yapmış oldukları ve gösterdikleri başarılı çalışmalar da bunun bir göstergesi olmuştur. Türkiye'nin kültür ve sanat seviyesinin yükselmesiyle yakından alakadar olan herkes, bu cemiyetin faaliyetlerini sempati ile karşıladığı da bir gerçektir.

Kaynaklar

AKAGÜNDÜZ, Ü., YİNİLMEZ, S. A.; “Çok Yönlü Bir Fikir Adamının Geçmişe Bakışı: Sabahattin Eyuboğlu ve Tarih”. *Folklor-Edebiyat*, C. 17, 2011/4, s.78-96.

Akşam Gazetesi, 25 Mart 1941.

Akşam Gazetesi; 28 Kânunusani 1941.

BCA, 490. 1. 0. 0. / 596. 60. 6.

ÇELİK, N., “Türkiye’nin Musiki Merkezi- Yeni Türk Musikisi Nasıl Doğacak?”, *Vakit Gazetesi*, 19 Nisan 1934, s.7.

DURGUN, Ş., “Türkiye’de Devletçi Gelenek ve Müzik”, Binyıl Yayınevi, Ankara 2015.

<http://www.guzelsanatlar.gov.tr/yazdir?9> CD008FEA1CABC3E4173EA795D0CC9D1
(12.04.2022).

<https://9lib.net/document/wq2r5pez-orhan-borar.html> (24.04.2022).

<https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3270/mithat-fenmen.html> (02.03.2022).

<https://www.sinemamuzik.com/detay/orhan-borar-keman> (01.05.2022).

İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6578.

İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6583.

İBB Atatürk Kitaplığı, Atatürk Kitaplığı Muhsin Ertuğrul Evrakı, Demirbaş No: 6585.

KOLÇAK, O., “A. Adnan Saygun”, Kastaş Yayınevi, İstanbul 2015.

KÖSEMİHAL, M. R., “Mozart Gününü Yaşatan Seçkin Sanatkârlar”, *Ulus Gazetesi*, 16 İkkânun 1941, s.5-6.

LÜTFÜ, V., “Musiki Teşekküllerimiz ve Hareketlerimiz”, *Vakit Gazetesi*, 28 Eylül 1934, s. 12.

M.H.; “Koro Heyetleri Teşkil Etmemiz Lazım!”, *Vakit Gazetesi*, 12 Nisan 1934, s. 7.

N.H.; “Memleketimizde Yeni Bir Müzik Hareketi”, *Ulus Gazetesi*, 15 Nisan 1941, s.4.

OKAY, M. O., “Yahya Kemal Beyatlı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 6, TDV Yayınları, İstanbul, 1992, s.35-39.

OLGUN, K., “Türkiye’de Halkevleri Gerçeği Teftiş Raporları Işığında Birinci Yılında Halkevleri”, *İKSAD Puplicing House*, Ankara, 2019.

ÖZCAN, N., “Mesut Cemil Tel”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, TDV Yayınları, İstanbul 2011, s. 392-393.

Resmi Gazete, 4 Temmuz 1934, S. 2743.

Ses ve Tel Birliği 15 Ocak 1957 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 19 Şubat 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 2 Ekim 1957 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 23 Ekim 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 25 Kasım 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 27 Mart 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 6 Kasım 1966 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 6 Ocak 1957 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 7 Ocak 1967 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 8 Nisan 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 8 şubat 1961 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği 9 Aralık 1956 tarihli konser afişi.

Ses ve Tel Birliği Ocak 1956 tarihli konser afişi.

UÇAN, A., “Aramızdan Ayrılışının Kırkıncı Yılında Eduard Zuckmayer ve Cumhuriyet Müzik Eğitimi”, *Müzik Eğitimi Yayınları*, Ankara, Aralık 2012.

Ulus Gazetesi, 10 Nisan 1943.

Ulus Gazetesi, 13 İllkânun 1941.

Ulus Gazetesi, 13 Ocak 1945.

Ulus Gazetesi, 20 Nisan 1941.

Ulus Gazetesi, 22 Ocak 1944.

Ulus Gazetesi, 23 şubat 1941.

Ulus Gazetesi, 29 Birinciteşrin 1936.

Ulus Gazetesi, 3 Mart 1945.

YÖNETKEN, H. B., “Ses ve Tel Birliği’nin Konseri Dolayısıyla”, *Ulus Gazetesi*, 16 Ocak 1945, s. 4

YÜKSEL, D. Y., “Ahmet Adnan Saygun”, *Atatürk Ansiklopedisi*, Yayın No: 487.
<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-adnan-saygun-1907-1991/?pdf=3889>
(05.03.2022)

Zaman Gazetesi, 25 Teşrinisani 1934, no: 158.